

Den professionella orkestermusiken i Sverige (SOU 2006:34) Dnr U2006/2966/Kr

Konstnärsnämndens uppdrag är inom den statliga konstnärspolitiken och myndigheten har ansvar för att musikers, sångares och komponisters ekonomiska och sociala situation speglas och analyseras tillsammans med de andra konstområdena. Professionellt verksamma – huvudsakligen frilansande - utövare och upphovsmän på musikområdet stöds genom arbetsstipendier, långtidsstipendier, bidrag till samarbete mellan komponister och musiker/sångare, målinriktade arbetsstipendier, bidrag till arbete med beställningsverk, pensionsbidrag samt bidrag till internationellt kulturutbyte. Konstnärsnämnden beslutar även om statlig inkomstgaranti till konstnärer.

Konstnärsnämndens allmänna bedömning

Med hänseende till ovanstående vill Konstnärsnämnden inledningsvis understryka vikten av att frilansande musiker och sångare har goda arbetsmöjligheter. Komponister (vilka alla är frilansare) bör ha en självklar plats och möjlighet till arbete inom den offentligt stödda orkesterverksamheten.

Konstnärsnämnden ställer sig positiv till förslaget att ta fram ett nytt bredare orkesteruppdrag och vill särskilt peka på att ett nytt uppdrag bör ge orkestrarna ansvar för att

- musiker/solister, dirigenter och komponister som är huvudsakligen verksamma i Sverige ges möjlighet till arbete vid orkestrarna i större utsträckning
- repertoaren breddas, med större inslag av exempelvis tidig och nutida musik
- kvinnliga musiker/solister, dirigenter och komponister, konstnärliga ledare osv. ges större möjlighet till arbete vid orkestrarna

Nämnden ställer sig bakom förslaget att utöka gruppen som ges möjlighet att söka medel för samverkan med tonsättare till att gälla även fria musikgrupper, orkestrar som ej har statligt stöd samt fria konsertarrangörer.

Vidare menar nämnden att en samordning av de olika statliga bidrag som idag finns till orkesterverksamhet är nödvändig. Konstnärsnämnden välkomnar ett orkesteruppdrag med tydligare rollfördelning och konkreta ansvarsområden. Förutom de ovan nämnda ansvarsområdena bör uppdraget också innebära ansvar för att stödja framväxten av nya generationer musiker och komponister, arbete med jämställdhet och mångfald samt för att värna det musikaliska kulturarvet och uppföra äldre svensk musik. Till samtliga dessa och tidigare nämnda områden bör tydliga återrapporteringskrav för orkestrarna ställas upp.

Orkestrarnas ökade samverkan med svenska tonsättare och dirigenter, fria grupper osv. ser nämnden också som positiva förslag.

3.2 Kulturpolitiken och orkestermusiken

För att komplettera bilden av hur det statliga stödet på musikområdet ser ut kan tilläggas att Konstnärdsnämnden fördelar stöd i form av stipendier och bidrag till enskilda musiker, sångare och komponister, år 2003 till ett belopp av drygt 17 miljoner kr. Av dessa riktades knappt 8,5 miljoner kr till utövare och upphovsmän verksamma inom konstmusikområdet, 4,1 miljoner kr till jazzområdet och 1,2 miljoner kr till folkmusik.

3.6 De fria musikgrupperna

Konstnärdsnämnden stödjer utredningens mening att de fria professionella musikgrupperna/ensemblerna och konsertarrangörerna utgör en självklar, vital och fundamental del av musiklivets infrastruktur. De förhållandevis knappa resurser som dessa rör sig med borde kunna stärkas så att de ges möjlighet att långsiktigt planera sin verksamhet. Stödet till fria musikgrupper bör i omfattning jämföras med stödet till fria teater- och dansgrupper. Detta särskilt i ljuset av vilket ansvar många fria grupper/ensembler tar för den nutida musiken och i synnerhet musik som är skriven av svenska komponister. Nämnden menar att utökade ekonomiska möjligheter för dessa grupper och konsertarrangörer att ge inte bara uruppföranden utan även återframträdanden av nyskriven musik skulle bredda konstmusikrepertoaren i stort och ge svenska komponister och musiker ökade möjligheter att arbeta och utvecklas.

4.2.2 Om symfoniorkestrarnas strategier

Konstnärdsnämnden ser mycket positivt på de nya strategier som flera av landets symfoniorkestrar nu arbetar efter och då speciellt de orkestrar som knyter en svensk komponist till sig som composer-in-residence. Nämnden menar att denna typ av verksamhet borde utökas, inte bara i antal orkestrar utan också att den inte begränsas till att gälla beställning av ett bestämt antal verk under en viss tid. Man skulle ytterligare kunna utnyttja komponistens kompetens i exempelvis repertoarråd och i ett närmare samarbete med orkestern. Komponister bör vara en självklar del av orkesterverksamheten vilket bör innebära längre anställningar av och utökade kontakter med dem.

4.2.4 Dyra strategier

Orkestrar med statligt stöd borde ha en självklar uppgift att engagera de kvalificerade dirigenter och musiker som huvudsakligen är verksamma i Sverige, vilket också är viktigt för återväxten av konstnärligt framstående utövare av konstmusik.

4.4.1 Orkester- och kammarmusik i samma uppdrag

Idén om samverkan mellan mindre orkestrar för att möjliggöra heltidsanställningar för musikerna ser nämnden som positiv, både för att det ger den enskilda musikern en säkrare ekonomisk tillvaro och möjlighet till ett konstnärligt mer utvecklande arbete samt att det skulle ge större bredd i den sammantagna verksamheten i de berörda orkestrarna.

6.1 Repertoaren

Konstnärdsnämnden ser med oro på den lilla andel svensk musik som ingår i orkestrarnas repertoar och menar att både samtida och äldre musik bör utgöra en mer betydande del. Den samtida tonkonsten spelas främst i mindre orkestrar och ensembler. Nämnden menar att detta arbete bör stödjas för att i förlängningen bredda repertoaren över hela orkesterfältet. För att konstformen ska kunna hållas vital måste det finnas arenor för ett

större spektrum av konstmusik. Nämnden menar att det är av yttersta vikt att nyskrivna verk inte enbart uruppförs utan också ges möjlighet att återframföras och får längre speltid.

6.1.1 Beställningsverksamheten

Nämnden skulle vilja se att beställningar av nya verk i större utsträckning planerades för och rymdes inom orkestrarnas ordinarie budget.

6.1.2 Stickprovsartad relation till samtiden

I betänkandet konstateras att den samtida konstmusiken spelar en marginell roll i den svenska orkesttermusiken. Konstnärsnämnden menar att en breddning av repertoaren bör stödjas.

6.1.3 Program- och repertoarråden

Konstnärsnämnden anser att det är angeläget att de statsunderstödda orkestrarna rekryterar fler inhemska dirigenter. Utländska dirigenter har sämre kännedom om svenska komponister och musiker vilket naturligtvis negativt påverkar dessas möjligheter till arbete eller att få verk uppförda av orkestern. Det är enligt nämndens mening en alldeles för liten andel svenska – särskilt kvinnliga – dirigenter som engageras. Svenska dirigenter, men även musikers och sångares möjligheter till arbete och utveckling måste värnas i våra orkestrar. Det är nödvändigt för att i framtiden också kunna hålla hög kvalitet och bidra till konstnärlig utveckling.

Nämnden vänder sig naturligtvis inte generellt emot att man till de svenska orkestrarna bjuder in framstående utländska konstnärer men man bör se över i vilken omfattning det görs. Det bör stå i rimlig relation till de mål som finns för den statliga konstnärspolitiken, nämligen att "verka för att musiker och tonsättare ges goda arbetsbetingelser och möjligheter till konstnärlig utveckling" (Prop. Kulturpolitik 1996/97:3).

Nämnden anser vidare att fler externa rådgivare bör ges plats i orkestrarnas repertoarråd och då gärna svenska komponister och frilansande musiker.

6.2 Musik och jämställdhet

Nämnden ställer sig bakom utredningens bedömning att det behövs ökad kompetens, kunskap och styrning i jämställdhetsarbetet inom orkesterområdet. Det är viktigt att sträva mot jämställdhet inte bara bland orkesttermusikerna utan också bland solister, dirigenter, chefer och i programråd.

6.3 Musikerna och arbetssituationen

Konstnärsnämnden vill understryka hur angeläget det är att de problem frilansande musiker har med förmånsbeskattade reseersättningar, traktamenten osv. får en lösning.

Nämnden menar att betänkandets tankekedja som visar på effekter av bl.a. arbetstidsproblematiken och repertoar (s.90-91) är giltig och att dessa frågor bör beaktas vid en eventuell utformning av ett nytt orkesteruppdrag.

6.5 Spridning

Nämnden ser det som angeläget att svenska orkestrar ges ökade möjligheter till internationella turnéer. Med svenska verk på repertoaren ger det goda förutsättningar för en större arbetsmarknad för såväl musiker som komponister. Det är också mycket viktigt att

skapa förutsättningar för utländska orkestrars gästspel i Sverige. Betydelsen av sådana internationella kontakter i de svenska orkestrarna kan inte underskattas.

Beslut i detta ärende har fattats av Konstnärsnämndens styrelseordförande Carl Tham den 15 augusti 2006. Föredragande tjänsteman har varit handläggare Eva Englund. Ledamöterna i Konstnärsnämndens styrelse samt ledamöterna i arbetsgruppen för komponister samt arbetsgruppen för musiker och sångare har hörts i frågan.

Ann Larsson
Kanslichef vid Konstnärsnämnden